

**CENTRALNA BANKA
BOSNE I HERCEGOVINE**

Broj: 101- 17-2-4148/11

Sarajevo, 20.12.2011

Na osnovi članka 53. Pravilnika Centralne banke Bosne i Hercegovine, UV broj: 120/05 od 29. lipnja 2005. godine, 100-UV broj: 66/10 od 29. travnja 2010. godine i 100-UV broj: 130/11 od 30. ožujka 2011. godine, guverner Centralne banke Bosne i Hercegovine, donosi

U P U T U

za kompilaciju i prezentaciju statistike monetarnog i financijskog sektora na osnovi standardnih izvještajnih formi

Uvod

1. Ovom uputom se definiraju temeljna pravila i koncepti za kompilaciju i prezentaciju statistike monetarnog i financijskog sektora, u skladu s metodologijom Međunarodnog monetarnog fonda (dalje: MMF).
2. Korištenje pravila i koncepata iz prethodne točke, jedinstveni pristup za identificiranje, klasificiranje i knjiženje stanja financijskih i nefinancijskih sredstava i obveza financijskog sektora, vrši se u cilju promoviranja konzistentnosti između podataka kreditora i dužnika na međunarodnoj razini, osiguranja konzistentnosti s drugim setovima makrostatistika i omogućavanja poređenja između zemalja.
3. Monetarna statistika sadrži podatke o stanju i tijekovima financijskih i nefinancijskih sredstava i obveza financijskog sektora te zemlje.
4. Monetarna statistika koju kompilira i publicira Centralna banka Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Centralna banka) proizvodi harmonizirane podatke o stanju financijskih i nefinancijskih sredstava i obveza financijskog sektora Bosne i Hercegovine.
5. Financijski sektor u Bosni i Hercegovini u smislu ove upute predstavljaju:
 - a) Centralna banka - pod kojom se podrazumijeva Centralna banka Bosne i Hercegovine osnovana Zakonom o Centralnoj banci Bosne i Hercegovine,
 - b) banke - pod kojima se podrazumijevaju pravne osobe koje obavljaju poslove primanja novčanih depozita, davanja kredita i drugih poslova u skladu s važećim entitetskim zakonima o bankama, i
 - c) ostale financijske institucije iz Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: OFI) - pod kojima se podrazumijevaju subjekti čije su nadležnosti, rad i poslovanje regulirani entitetskim zakonima a koji se bave financijskim posredovanjem, pomaganjem funkcioniranja različitih segmenta financijskog sustava i koji ne obavljaju poslove prikupljanja depozita.

6. OFI, u smislu ove upute, čine: osiguravajuća društva, investicijski fondovi, društva za lizing, mikrokreditne organizacije, brokerske kuće i burze.

Metodološki koncept

7. Osnovna izvješća za kompilaciju monetarne statistike jesu standardne izvještajne forme (engl. Standardized Report Forms) (u daljem tekstu: SRF). Kompilacija i prezentacija SRF-a, koje u suštini predstavljaju bilance stanja, dalje agregiranje i kombiniranje sektorskih bilanci u konsolidirane preglede, bazira se na međunarodnim standardima statističkog izvještavanja i preporukama utvrđenim:

- Priručnikom za monetarnu i finansijsku statistiku, MMF, 2000,
- Vodičem za kompilaciju monetarne i finansijske statistike, MMF, 2007
- Sustavom nacionalnih računa – SNA 93, UN, i
- Izvješćem Misije MMF-a za monetarnu i finansijsku statistiku u Bosni i Hercegovini iz travnja 2011. godine.

Izveštajne jedinice

8. Izveštajne jedinice za kompilaciju monetarne statistike jesu Centralna banka, banke, OFI i Razvojna banka Federacije Bosne i Hercegovine, čije su nadležnosti, rad i poslovanje definirani Zakonom o Razvojnoj banci Federacije Bosne i Hercegovine.

Kompilacija i publiciranje podataka

9. Kompilacija podataka za izradu monetarne statistike od navedenih izvještajnih jedinica se vrši putem SRF-a. Podaci se prikupljaju i dostavljaju Službi za statistiku monetarnog i finansijskog sektora Centralne banke (dalje: Služba), elektronskim putem u Excel formatu, a po potrebi i u drugom elektronskom formatu.

10. Izvješće 1SR, Odjeljenje za računovodstvo i financije Centralnog ureda Centralne banke dostavlja Službi, najkasnije 20 kalendarskih dana po isteku izvještajnog mjeseca. Izvješće 2SR, banke dostavljaju nadležnoj glavnoj jedinici Centralne banke, na kontrolu i obradu, najkasnije 15 kalendarskih dana po isteku izvještajnog mjeseca. Glavne jedinice Centralne banke obrađena izvješća dostavljaju Službi, najkasnije u roku od narednih pet kalendarskih dana.

11. Izuzetak od rokova iz prethodne točke čine podaci za prosinac izvještajne godine koji se dostavljaju kao privremeni i konačni podaci. Rok za dostavu privremenih podataka za prosinac izvještajne godine, produžava se bankama za pet do sedam kalendarskih dana u odnosu na naprijed navedene rokove, a konačni podaci za prosinac dostavljaju se u prvom tjednu ožujka.

12. Izvješća 4SR dostavljaju OFI neposredno Službi, najkasnije tri mjeseca po isteku izvještajnog razdoblja. Dostavljena izvješća se smatraju konačnim, osim u slučaju revizije podataka. Radi kontrole vjerodostojnosti prikupljaju se i potpisana izvješća u papirnoj formi, ukoliko ne postoji opcija skeniranja izvješća s potpisom.

13. Kompilacija SRF-a bilance stanja i konsolidiranih pregleda je organizirana kroz prvu i drugu razinu.

14. Prva razina kompilacije podrazumijeva prikupljanje podataka putem SRF-a o stanju sredstava i obveza pojedinačnih izvještajnih jedinica. Slijedeća faza je agregiranje izvještajnih jedinica u sektorske bilance stanja. Sektorske bilance sadrže detaljne podatke o stanju finansijskih i nefinansijskih sredstava i obveza podsektorske bilance Centralne banke, banaka (depozitarnih institucija) i OFI-ja. Prikupljaju se slijedeći SRF-ovi:

- 1SR – Bilanca stanja Centralne banke,
- 2SR – Bilanca stanja banaka, i
- 4SR – Bilanca stanja OFI.

15. Druga razina kompilacije podrazumijeva konsolidaciju podataka iz sektorskih bilanci stanja u konsolidirane preglede. Monetarni pregled je konsolidirani pregled depozitarnih institucija sa svojim komponentama, odnosno konsolidiranim pregledom Centralne banke (monetarne vlasti) i konsolidiranim pregledom banaka. Monetarni pregled sadrži srž podataka za makroekonomsku analizu, kao što su podaci o stanju obveza banaka koje su komponenta novca u širem smislu riječi po nacionalnoj definiciji, stanja potraživanja banaka od drugih sektora ekonomije, a također sadrži i potraživanja i obveze prema nerezidentima kao i ostala sredstva i obveze. Monetarni pregled omogućava praćenje mehanizma multipliciranja monetarne baze u agregat, novčanu masu na razini države. Monetarni pregled je osnovni alat za kreatora monetarne politike u procesu formuliranja i kontroliranja smjernica monetarne politike.

16. Konsolidirani pregledi jesu:

- Bilanca stanja Centralne banke (monetarne vlasti),
- Konsolidirani pregled banaka u Bosni i Hercegovini,
- Monetarni pregled (konsolidirani pregled monetarnih vlasti, konsolidirani pregled banaka u Bosni i Hercegovini),
- Konsolidirani pregled OFI-ja u Bosni i Hercegovini, i
- Konsolidirani pregled ukupnog finansijskog sektora u Bosni i Hercegovini (monetarni pregled, konsolidirani pregled OFI-ja u Bosni i Hercegovini).

Revizija podataka

17. Revizija publiciranih podataka vrši se prvog narednog izvještajnog mjeseca, u slučaju:

- dostavljanja novih korigiranih informacija i podataka od izvještajnih jedinica, i
- metodoloških promjena u procedurama kompilacije bilance stanja i konsolidiranih pregleda.

18. Revidirani podaci se označavaju fusnotom, kojom se objašnjava nastala promjena. Revizija podataka u serijama podataka se vrši od momenta nastanka promjene koja je rezultirala promjenom u seriji podataka, ako postoje uvjeti za to. U slučaju promjene u prezentaciji, kao što je publiciranje novog indikatora, instrumenta ili slično, historijska serija podataka se revidira od momenta uvođenja novog indikatora, ako za to postoje odgovarajući uvjeti.

Pravila, koncepti i principi za kompilaciju

bilance stanja i konsolidiranih pregleda

19. U procesu kompilacije SRF-a bilance stanja i konsolidiranih pregleda poštuju se slijedeća pravila i koncepti:

a) Jedinica nacionalne valute (domaća valuta) - standardna jedinica za prezentiranje podataka monetarne statistike je nacionalna valuta, konvertibilna marka (KM). U skladu s tim, stanja sredstava i obveza u bilanci stanja denominirana u stranoj valuti se preračunavaju u domaću valutu. Stanja u stranoj valuti se preračunavaju u domaću valutu primjenjujući srednji tečaj, odgovarajuće valute, iz tečajne liste Centralne banke, na posljednji dan izvještajnog mjeseca na koji se bilance stanja odnose;

b) Vrednovanje - osnovni princip za procjenu vrijednosti financijskih sredstava i obveza u izvještajima je korištenje tržišnih cijena ili procjena tržišnih cijena za vrednovanje financijske aktive i pasive u bilanci stanja. Ovaj princip vrednovanja se primjenjuje na aktivu i pasivu u formi depozita i kredita, kao i većine kategorija ostalih potraživanja i pasive i za pasivu u formi dionica i vrijednosnica. U skladu s Priručnikom MMF-a za monetarnu i financijsku statistiku (2000), obračunate kamate na depozite, kredite i vrijednosnice, osim dionica, uključene su u preostali iznos financijske aktive ili pasive, umjesto da budu tretirane kao dio ostale aktive ili ostale pasive. Naknade, provizije, takse i slična plaćanja se smatraju prihodom i u skladu s tim su isključeni iz ovog principa vrednovanja. Stanje financijske aktive i pasive se vrednuje na osnovi tržišnih cijena važećih za vrijeme pripreme bilance stanja;

c) Rezidentnost - za pravilnu izradu izvješća bilance stanja prvenstveno je neophodno definirati razlike između rezidenata i nerezidenata. Rezidentnost klijenata se određuje na osnovi središta ekonomskog interesa institucionalne jedinice. Sve jedinice koje imaju prebivalište, sjedište, mjesto obavljanja djelatnosti, fiksnu aktivu, središte ekonomskog interesa na teritoriju zemlje u kojoj su uključene u značajan broj ekonomskih aktivnosti se tretiraju kao rezidenti.

20. Principi za kompilaciju bilance stanja i dalju konsolidaciju jesu:

a) Agregacija - princip agregacije podrazumijeva agregiranje podataka o zalihama ili stanju za sve institucionalne jedinice u okviru sektora ili podsektora ili agregiranje aktive i pasive po standardnim kategorijama;

b) Konsolidacija - princip konsolidacije, podrazumijeva eliminaciju stanja koja se javljaju između izvještajnih jedinica, rezidenata zemlje iste grupe u kojoj su grupirani. Institucionalne jedinice uključuju sjedišta ili podružnice, gdje se podaci konsolidiraju eliminacijom međusobnih potraživanja i obveza;

c) Netiranje - osnovni princip za kompilaciju monetarne statistike prema Priručniku za MFS jeste da podatke treba prikupljati na bruto osnovi, što znači da potraživanja prema određenom klijentu ne treba prebijati s obvezama prema tom istom klijentu. U izuzetnim slučajevima neophodno je kompilirati podatke na neto osnovi jer nisu dostupni podaci na bruto osnovi, ali je bitno napraviti razliku između kompiliranja i prezentiranja podataka na neto osnovama zbog analitičke korisnosti tih podataka (npr. neke kategorije podataka u monetarnom pregledu, kao što su strana aktiva, potraživanja od središnje vlade i ostale stavke prezentirane su na neto osnovi iz praktičnih razloga za analitičke svrhe).

***Kompilacija SRF-a
ISR, 2SR i 4SR***

21. Prikupljaju se tri vrste SRF-a koji u konačnici predstavljaju bilance stanja, tj. pregled finansijskih sredstava i obveza kao i nefinansijske aktive određenih podsektora u okviru finansijskog sektora, usklađeni s metodologijom preporučenom u MMF-ovom Priručniku za monetarnu i finansijsku statistiku, kako slijedi:

a) 1SR - Bilanca stanja Centralne banke - izvješće 1SR uključuje podatke finansijskih i nefinansijskih sredstava i obveza Centralne banke, uključujući i sredstva i obveze Centralnog ureda Centralne banke i svih glavnih jedinica i podružnica Centralne banke.

b) 2SR - Bilanca stanja banaka - izvješće 2SR uključuje finansijska i nefinansijska sredstva i obveze banaka koje imaju dozvolu za rad nadležne agencije za bankarstvo kao i finansijska i nefinansijska sredstva i obveze Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine. Banke za dostavu podataka Centralnoj banci koriste izvješće 2SR – prošireno, koje u odnosu na originalno izvješće 2SR, uključuje detaljniju podjelu po sektorima. Cilj ovog izvješća je da proizvede harmonizirane podatke o stanju finansijske i nefinansijske aktive i pasive svih rezidentnih jedinica finansijskog sektora koje kreiraju pasivu uključenu u nacionalnu definiciju novčane mase. Ovo izvješće treba uključiti i obračun sredstava za banke koje prolaze kroz proces reorganizacije ili koje su u procesu likvidacije.

c) 4SR - Bilanca stanja OFI-ja - izvješće 4SR uključuje podatke o finansijskim i nefinansijskim sredstvima i obvezama svih ostalih rezidentnih finansijskih institucija iz Bosne i Hercegovine i proizvodi harmonizirane podatke cijelog sektora OFI-ja u Bosni i Hercegovini. Ovo izvješće, po mogućnosti, trebalo bi obuhvatiti podatke za sve jedinice u sektoru finansijskih institucija, osim depozitnih institucija koje su obuhvaćene izvješćima 1SR i 2SR.

22. Bilance stanja iz prethodne točke predstavljaju sredstva i obveze, odnosno aktivu i pasivu, uključujući i dionice i ostalu aktivu, na kraju izvještajnog razdoblja. Sva aktiva i pasiva se izvještava u skladu s rezidentnošću klijenta i predstavlja se u jedinici nacionalne valute (konvertibilna marka - KM).

Klasifikacija finansijske aktive i pasive po finansijskim instrumentima u SRF-u

23. Finansijska aktiva i pasiva u SRF-u, tj. bilanci stanja prezentira se u skladu sa standardnom klasifikacijom finansijskih instrumenata utvrđenoj u Priručniku za monetarnu i finansijsku statistiku (konzistentno s klasifikacijom u SNA 93 i ESA 95). U skladu s tom klasifikacijom, finansijska aktiva i pasiva, u monetarnoj bilanci stanja, prezentira se po tipu finansijskih instrumenta, kako slijedi:

- Monetarno zlato i Specijalna prava vučenja (SDR);
- Valuta i depoziti (uključujući prenosive ili transferibilne depozite i ostale depozite);
- Vrijednosnice, osim dionica;
- Kredite;
- Dionice i ostalu aktivu;
- Ostala potraživanja i obveze (uključujući trgovinske kredite, avanse i ostale račune);
- Nefinansijska aktiva se identificira kao posebna kategorija aktive za potrebe kompilacije bilance stanja.

24. Za valutu, depozite i vrijednosnice, osim dionica, pozicije financijskih instrumenata se dijele u pozicije po valutama (domaća valuta i strana valuta), na osnovi njihove uključenosti/isključenosti u nacionalnu definiciju novčane mase.

25. Strukturu bilance stanja Centralne banke (1SR), banaka (2SR) i OFI-ja (4SR), čine slijedeći financijski instrumenti:

- a) Aktiva
 - Monetarno zlato i SDR,
 - Valuta i depoziti,
 - Vrijednosnice, osim dionica,
 - Krediti (zajmovi),
 - Dionice i ostali vlastiti kapital,
 - Tehničke rezerve za osiguranja,
 - Financijski derivati,
 - Ostala potraživanja,
 - Nefinancijska aktiva
- b) Pasiva
 - Novac u optjecaju
 - Depoziti uključeni u novčanu masu
 - Depoziti isključeni iz novčane mase
 - Vrijednosnice, izuzev dionica, uključeni u novčanu masu
 - Vrijednosnice, izuzev dionica, isključeni iz novčane mase
 - Krediti
 - Tehničke rezerve osiguranja
 - Ostala pasiva
 - Dionice i drugi kapital

Aktiva

Monetarno zlato i SDR

26. Monetarno zlato predstavlja zlato koje središnja banka drži u okviru svojih zvaničnih deviznih rezervi. Držanje zlata koje nije sastavni dio zvaničnih deviznih rezervi se klasificira kao nefinancijska aktiva. SDR predstavlja međunarodne rezerve formirane od strane MMF-a, s ciljem nadopune već postojećih službenih deviznih rezervi. SDR predstavlja bezuvjetno pravo na primanje deviznih ili ostalih sredstava rezervi od ostalih država članica MMF-a. Monetarno zlato i SDR su uključeni samo u izvješće 1SR - Bilanca stanja Centralne banke.

Valuta i depoziti

27. Valuta uključuje novčanice i kovanice koje imaju fiksnu nominalnu vrijednost, izdate su od središnje banke i služe kao legalno sredstvo plaćanja u domaćoj ekonomiji. Zlato i komemorativne kovanice numizmatičke vrijednosti koje nisu u optjecaju, odnosno cirkulaciji, klasificiraju se kao nefinancijska aktiva. Valuta također uključuje stranu valutu, tj. novčanice i kovanice izdate od nerezidenata, uglavnom središnjih banaka ili stranih vlada.

28. Depoziti se klasificiraju u dvije osnovne komponente - prenosive ili transferibilne depozite i ostale depozite:

- a) Prenosivi ili transferibilni depoziti uključuju:
- depozite koji su raspoloživi na zahtjev, bez ograničenja ili naknada bilo koje vrste;
 - depozite koji mogu biti izravno upotrijebljeni za plaćanje putem čekova, mjenica, žiro naloga itd.;
 - prenosivi depoziti uključuju posebne štedne račune s mogućnošću izravnog plaćanja trećim stranama, salda na štednim računima koji se automatski prebacuju na uobičajene prenosive depozite, kao i dionice fondova,
- b) Ostali depoziti uključuju:
- depozite po viđenju (dozvoljavaju automatsko povlačenje, ali ne i plaćanje trećim stranama);
 - štedne i oročene depozite;
 - ostale depozite - ostalo.

29. Vrednovanje depozita se razlikuje od osnovnog principa vrednovanja, jer se depoziti iskazuju u njihovoj knjigovodstvenoj vrijednosti (neizmireni iznos plus obračunata kamata).

Vrijednosnice, osim dionica

30. Vrijednosnice, osim dionica, jesu prenosivi instrumenti koji služe kao dokaz da jedinice imaju obveze koje se poravnavaju osiguranjem gotovinskih sredstava, financijskih instrumenata ili nekog drugog sredstva koje ima ekonomsku vrijednost. U ovu grupu se ubrajaju: vladine trezorske mjenice, vladine obveznice, korporativne obveznice i dužnički instrumenti, komercijalni papiri i prenosivi certifikati o depozitu.

Kreditni (zajmovi)

31. Krediti su financijska aktiva koja nastaje kada kreditor izravno pozajmi novčana sredstva korisniku kredita, za određenu namjenu ili bez namjene, uz obvezu korisnika da vrati dobijeni iznos novca uz ugovorenu kamatu, što se dokazuje neprenosivim dokumentom.

32. Zajam nastaje kada se jedna osoba, zajmodavac, obvezuje da drugoj osobi, zajmoprimcu, preda u svojinu određenu količinu novca ili drugih zamjenljivih stvari, a zajmoprimac se obvezuje da poslije određenog vremena vrati istu količinu novca ili stvari u određenom roku, s naknadom ili bez nje.

33. Krediti i depoziti se razlikuju po osnovi dokumenata koji ih evidentiraju. Kategorija kredita obuhvata komercijalne kredite, hipotekarne zajmove, potrošačke zajmove, zajmove za kupovinu uz otplatu, zajmove za financiranje trgovinskih kredita, financijski lizing, ugovore o ponovnom reotkupu vrijednosnica i ostale vrste zajmova. Procjena vrijednosti kredita predstavlja izuzetak u odnosu na procjenu vrijednosti na osnovi tržišne vrijednosti ili adekvatne vrijednosti. Procjena vrijednosti kredita denominiranih u nacionalnoj valuti treba biti zasnovana na knjigovodstvenoj vrijednosti neizmirenih potraživanja kreditora (neizmirena glavnica uvećana za obračunatu kamatu) bez odbitaka za očekivane gubitke. Procjena vrijednosti kredita denominiranih u stranoj valuti treba se zasnivati na knjigovodstvenoj vrijednosti u

stranoj valuti pomnoženoj sa zvaničnim važećim srednjim tečajem na posljednji dan izvještajnog mjeseca.

34. Ostalu pasivu čine podaci o očekivanim kreditnim gubicima, o rezerviranjima za kredite i ostaloj financijskoj aktivi.

35. Banke u Bosni i Hercegovini su obvezne primjenjivati Međunarodne računovodstvene standarde i Međunarodne standarde za financijsko izvještavanje, kojim se propisuje novi način knjigovodstvenog evidentiranja kredita, tj. vraćanjem iz izvanbilančne evidencije u bilancu, kredita «E» kategorije, kamate po nekvalitetnoj aktivi, te izmjene obračuna općih i posebnih rezerviranja.

Dionice i ostali vlastiti kapital

36. Ova kategorija uključuje sve financijske instrumente koji daju vlasniku pravo sudjelovanja u imovini i prihodu kao i dijelu neto aktive u slučaju likvidacije pravnog subjekta izdavatelja dionice.

Tehničke rezerve za osiguranja

37. Tehničke rezerve za osiguranja obuhvataju neto vlastiti kapital kućanstava - stanovništva u rezervama za životno osiguranje i mirovinskim fondovima, kao i plaćanje unaprijed premija i rezervi za neizmirena potraživanja. Na strani aktive financijskih institucija ova kategorija prikazuje pretplaćene premije osiguranja koje su relativno malih iznosa. Tehničke rezerve za osiguranja pojavljuju se samo u izvješću 4SR za osiguravajuća društva.

Financijski derivati

38. Financijski derivati predstavljaju financijske instrumente koji su povezani specifičnim financijskim instrumentom, pokazateljem ili robom, i putem čijeg se specifičnog financijskog rizika (kao što su kamatna stopa, valuta, vlastiti kapital, cijena robe ili kreditni rizik) može trgovati s njihovim pravima na financijskim tržištima. Vrijednost financijskog derivata proizilazi iz cijene odnosnog predmeta.

39. Financijski derivati se dijele na:

a) Termenske ugovore kod kojih dvije ugovorne strane dogovaraju razmjenu točno određene količine dobara (stvarnih ili financijskih), po unaprijed određenoj cijeni, na točno određen datum, i

b) Opcijske ugovore kod kojih kupac otkupljuje od prodavca pravo da kupi ili proda točno određena dobra, po unaprijed određenoj cijeni, na točno određeni datum ili prije tog datuma.

Ostala potraživanja

40. Ostala potraživanja uključuju:

a) Trgovinske kredite i avanse (avanse za rad koji je u toku ili treba biti započet ili plaćanja unaprijed za robu i usluge). Za razliku od kredita, trgovinski krediti su nekamatni financijski instrumenti. Kada se trgovinski krediti daju financijskim

institucijama, obično se odnose na financijske usluge ostalim financijskim i nefinancijskim institucijama,

b) Ostalo - kategorija Ostalo uključuje sve ostale stavke koje nisu uključene u ostale kategorije financijske aktive: račune poravnanja, dividendi, stavke u procesu sakupljanja i ostala potraživanja - ostalo.

41. Računi poravnanja obuhvataju račune koji se koriste da bi se prikazala razlika u vremenu evidentiranja: kupovina ili prodaja financijske aktive, na datum trgovanja kada nastaje promjena vlasništva, buduća plaćanja za nabavljenu/prodatu financijsku aktivu. Potraživanja po osnovi dividende nastaju kada se evidentira dividenda u momentu nastanka odluke o plaćanju dividende i buduća plaćanja za nabavljenu/prodatu financijsku aktivu. Stavke u procesu sakupljanja uključuju aktivu koja se izravno transferira na račun depozitara, ali se ne mogu koristiti sve dok se klirinški proces ne završi. Ovi podaci se pojavljuju samo u izvješću ISR. MMF kvota se koristi za evidentiranje kvote koja se određuje na osnovi članstva u MMF-u i koja se periodično uvećava.

42. Razne stavke aktive je kategorija koja uključuje sve račune koji nisu klasificirani nigdje drugo u bilanci stanja depozitarnih institucija. Ova kategorija uglavnom uključuje prelazne račune, sredstva odgođenog poreza, pretplaćene troškove zakupnina i ostalih troškova poslovanja.

Nefinancijska aktiva

43. Nefinancijska aktiva uključuje: materijalnu aktivu (proizvedenu i neproizvedenu) i nevidljivu aktivu, kako slijedi:

a) Materijalna aktiva može biti proizvedena i neproizvedena. Proizvedena aktiva se sastoji od fiksne aktive, sitnog inventara. Fiksna aktiva uključuje samo onu aktivu koja je u vezi s poslovanjem izvještajne financijske institucije. Fiksna aktiva se prikazuje u njihovoj knjigovodstvenoj vrijednosti bez akumulirane amortizacije stalnih sredstava, a koja je prikazana na strani pasive u okviru Ostalih tekućih obveza - ostalo.

b) Nevidljiva aktiva je aktiva za koju se ne evidentira odgovarajuća pasiva.

44. Nefinancijska aktiva uključuje zlato koje nije dio zvaničnih deviznih rezervi, držanje komemorativnih zlatnika i kovanica, umjetnička djela i ostalu aktivu koja nije financijski instrument, koja se zahtijeva od institucija kao garancija za određena potraživanja.

Pasiva

Novac u optjecaju

45. Novac u optjecaju obuhvata novčanice i kovanice koje su po fiksnoj nominalnoj vrijednosti izdate od središnje banke kao zvanično sredstvo plaćanja u domaćoj ekonomiji. Za izračunavanje novca u optjecaju isključuje se držanje novca kod

središnje banke od ukupnog iznosa izdatog novca. Ova kategorija se pojavljuje samo u izvješću 1SR - Bilanca stanja Centralne banke.

Depoziti uključeni u novčanu masu

46. Depoziti uključeni u novčanu masu obuhvataju prenosive ili transferabilne depozite i ostale depozite domaćih depozitarnih institucija koji se uključuju u nacionalnu definiciju novčane mase. Ova kategorija uključuje sve depozite domaćih institucionalnih sektora, osim depozita središnje vlade, depozita depozitarnih institucija i depozita nerezidenta.

Depoziti isključeni iz novčane mase

47. Depoziti isključeni iz novčane mase obuhvataju prenosive ili transferabilne depozite i ostale depozite koji nisu uključeni u nacionalnu definiciju novčane mase. Ova kategorija uključuje depozite središnje vlade, depozite depozitarnih institucija i depozite nerezidenata (uključujući MMF-ove račune br. 1 i 2, koji se pojavljuju samo u izvješću 1SR - Bilanca stanja Centralne banke).

Vrijednosnice, izuzev dionica, uključene u novčanu masu

48. Ova kategorija uključuje sve prenosive financijske instrumente uključene u nacionalnu definiciju novčane mase. Ona obuhvata vrijednosnice, izuzev dionica, svih domaćih institucionalnih sektora, osim sektora središnje vlade, depozitarnih institucija i depozita nerezidenta.

Vrijednosnice, izuzev dionica, isključene iz novčane mase

49. Vrijednosnice, isključene iz novčane mase predstavljaju prenosive financijske instrumente koji su isključeni iz nacionalne definicije novčane mase. Ova kategorija, uključuje vrijednosnice, bez dionica, koje drže depozitarne institucije, središnja vlada i nerezidenti.

Kredit

50. Ova kategorija obuhvata, na strani pasive, sve kategorije kredita (osim trgovinskih kredita) i avansa od različitih institucionalnih sektora.

Tehničke rezerve osiguranja

51. Tehničke rezerve za osiguranja jesu neto vlastiti kapital kućanstava - stanovništva u rezervama za životno osiguranje i mirovinskim fondovima, kao i plaćanje unaprijed premije i rezerve za neizmirena potraživanja. Ove stavke se smatraju sredstvima korisnika i vlasnika polica osiguranja. Neto vlastiti kapital kućanstava - stanovništva u rezervama za životno osiguranje i mirovinskim

fondovima sastoji se od potraživanja imatelja polica u pogledu rezervi osiguravajućih institucija i mirovinskih fondova. Plaćanje unaprijed premije i rezerve za neizmirena potraživanja predstavlja trenutna potraživanja imatelja police osiguranja i korisnika, a ne neto vlastiti kapital u osiguravajućoj instituciji.

52. Ostala pasiva uključuje:

a) Trgovinske kredite, koje čine trgovinski krediti primljeni za nabavku robe i usluga izravno od poduzeća, neprofitnih institucija i stanovništva i avanse primljene za rad koji je u tijeku ili rad koji treba biti preduzet ili unaprijed naplaćene robe i usluge,

b) Račune poravnjenja koji prikazuju obveze finansijskih institucija za buduća poravnjenja, za aktivu koja je već nabavljena,

c) obveze po osnovi dividendi - plative dividende proizilaze iz evidentiranja dividendi na dionice finansijske institucije u trenutku kada se iste objave, a ne onda kada se plate,

d) rezerviranja za kreditne gubitke, akumuliranu amortizaciju i gubitke nastale zbog smanjenja vrijednosti i stavke ostalih, u skladu s pravilima kompiliranja monetarne statistike, klasificiraju se u kategoriju Ostala pasiva - ostalo, dok se u skladu s nacionalnim računovodstvenim standardima i međunarodnim računovodstvenim standardima, ove kategorije ne vode na strani pasive u bilanci stanja, već se oduzimaju od preostalog iznosa aktive,

e) razne stavke pasive - uključuju sve račune koji nisu klasificirani nigdje drugo u bilanci stanja depozitarnih institucija. Uglavnom ova kategorija uključuje: zadržane račune, rezerviranja (nevezano za rezerviranja za kreditne gubitke na lošu aktivu), različite porezne obveze, zarade, zakupnine, dospjele obveze, ostale troškove poslovanja, izdanje komemorativnih novčanica i kovanica (ova stavka se pojavljuje samo u izvješću ISR - Bilanca stanja Centralne banke).

53. Dionice i drugi kapital uključuju:

a) Fondove vlasničkih doprinosa koji obuhvataju primarno izdate dionice i dionice izdate u ostalim formama vlasništva poduzeća. Fondovi vlasničkih doprinosa predstavljaju se u nominalnoj vrijednosti.

b) Zadržane zarade obuhvataju neto zarade (poslije oporezivanja) koje nisu distribuirane vlasnicima kao dividende ili namjenski izdvojene za opće ili specijalne rezerve. Vrijednost zadržane zarade određuje se na osnovi njene nominalne vrijednosti.

c) Rezultat tekuće godine uključuje akumulirane prihode umanjene za rashode tekuće godine (u slučaju da zarade ili gubitak nisu uključeni u kategoriju zadržanih zarada). Finansijski rezultat se vrednuje po nominalnoj vrijednosti prihoda umanjenih za rashode.

d) Opće i posebne rezerve su namjenski izdvojena zadržana zarada. Vrijednost općih i specijalnih rezervi određuje se na osnovi njihove nominalne vrijednosti.

e) Alokacija SDR-a jesu protustavka sredstvima u obliku SDR-a koje je MMF dodijelio Centralnoj banci. Ova komponenta dionica i ostalog vlastitog kapitala pojavljuje se samo u izvješću ISR, ali u izvješću ISR za Centralnu banku, ovaj iznos se ne uključuje u bilancu stanja Centralne banke već se izvještava kao memo stavka u izvješću o Neto poziciji Bosne i Hercegovine kod MMF-a. Vrijednost alokacije SDR-

a se određuje na osnovi tržišnog tečaja na datum bilance stanja (ili se mogu vrednovati u nominalnom iznosu, u skladu s nacionalnom praksom).

f) Valutna prilagođavanja jesu: neto vrijednost svih promjena u vrijednosti aktive i pasive u bilanci stanja depozitarnih institucija, osim promjena vrijednosti evidentiranih u bilanci uspjeha. Računi valutnog prilagođavanja se vrednuju po tržišnoj vrijednosti.

Klasifikacija institucionalnih jedinica u sektore za izradu SRF-a

54. Sektorizacija institucionalnih jedinica je ključni elemenat za sastavljanje i prezentiranje monetarne i financijske statistike, jer identificira sektore koji su u posjedu novca i sektore koji su izdali novac. Institucionalne jedinice se razlikuju prema svojim ekonomskim ciljevima, funkcijama i djelovanju te se grupiraju u sektore sa sličnim karakteristikama.

55. Institucionalne jedinice se klasificiraju u skladu sa SNA 93 i ESA 95 u slijedeće sektore:

- a) Nerezidenti,
- b) Financijske institucije čine: Centralna banka, ostale depozitarne institucije banke, OFI, osiguravajuća društva i mirovinski fondovi, ostali financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova, financijski posrednici,
- c) Nefinancijske institucije se dijele na:
 - Javne nefinancijske institucije koje kontrolira i osniva država, s najmanje 50% udjela, a obavljaju djelatnosti od općeg interesa;
 - Ostale (privatne) nefinancijske institucije koje se bave proizvodnjom i prodajom dobara i usluga za potrebe tržišta su u većinskom privatnom vlasništvu pravnih ili fizičkih osoba i obavljaju djelatnosti u cilju stjecanja dobiti,
- d) Vlada, koja se dijeli na:
 - Središnja vlada - za izradu monetarne statistike Centralne banke, u središnju vladu se uključuju institucije na razini Bosne i Hercegovine, vlade entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, fondovi socijalne sigurnosti na razini entiteta;
 - Lokalna vlada - za izradu monetarne statistike Centralne banke, lokalna vlada u Bosni i Hercegovini uključuje vlade kantona i općine.
- e) Stanovništvo ili kućanstva mogu sačinjavati jedna ili više osoba koje sopstvenim ili zajedničkim radom ostvaruju prihode prodajom robe ili usluga na tržištu, troše stečeni prihod i dijele mjesto stanovanja. Sektor stanovništva uključuje pojedince, kućne radinosti, samostalne zanatske radionice, samostalne trgovinske radnje, itd,
- f) Neprofitne institucije su na usluzi stanovništvu i nemaju za osnovni cilj sticanje profita, iako profit mogu ostvariti kroz obavljanje djelatnosti. Ovaj sektor uključuje: humanitarne organizacije, vjerske organizacije, sportske klubove, političke partije, sindikalne organizacije, privredne komore, itd.

56. Za pravilnu klasifikaciju sektora vlade u Bosni i Hercegovini u standardnim izvještajnim formama koristi se Uputa o klasifikaciji proračunskih korisnika i izvanproračunskih fondova u Bosni i Hercegovini, koju je donijela Centralna banka.

U SRF-u, pozicije koje se odnose na stanovništvo i neprofitne institucije koje služe stanovništvu prikazane su zajedno kao Ostali rezidentni sektori.

Struktura SRF-a konsolidiranih pregleda

57. Konsolidirani pregledi prezentiraju agregirana izvješća, u kojima se aktiva i pasiva finansijskih institucija primarno klasificira po sektorima držateljima finansijskih instrumenata. Konsolidirani pregled čine statičke i sveobuhvatne informacije o stanju na kraju mjeseca, koje predstavljaju podatke u skladu s osnovnim principima sektorske klasifikacije i agregacije instrumenata u odgovarajuće standardne kategorije.

Bilanca stanja Centralne banke - monetarne vlasti

58. U Bilanci stanja Centralne banke, aktiva i pasiva se prezentiraju klasificirane po sektorima, i to: nerezidenti, središnja vlada, ostali domaći sektori koji obuhvataju OFI, lokalnu vladu, javne i privatne nefinansijske institucije i ostali rezidentni sektor. Aktiva i pasiva svakog sektora se klasificira po standardnim finansijskim instrumentima. Vrednovanje instrumenta uključuje obračunate kamate, ako je moguće iste izračunati.

Aktiva

59. U Bilanci stanja Centralne banke na strani aktive je prezentirana strana aktiva i potraživanja od domaćih sektora. Strana aktiva Centralne banke - monetarne vlasti obuvata: monetarno zlato, devize u trezoru Centralne banke, devizne depozite kod inozemnih banaka, raspolaganja SDR-om, vrijednosnice i ostalo. Potraživanja od domaćih sektora se odnose potraživanja od službenika Centralne banke po osnovi dugoročnih kredita i potraživanja od banaka po osnovi računa poravnanja.

Pasiva

60. Na strani pasive Centralne banke uključeni su:

a) rezervni novac (monetarna baza ili primarni novac) uključuje novac u optjecaju, račune obveznih rezervi banaka kod Centralne banke i depozite domaćih sektora u domaćoj valuti (osim depozita središnje vlade),

b) strana pasiva Centralne banke uključuje račune 1 i 2 za članstvo Bosne i Hercegovine u MMF-u, kratkoročne obveze prema nerezidentima i depozite nerezidenata,

c) depoziti središnje vlade kod Centralne banke većinom se odnose na depozite središnje vlade u domaćoj valuti,

d) dionice i drugi kapital obuhvata početni kapital i rezerve, dionice i akumulirane dobiti banke od osnivanja,

e) ostale stavke (neto) su neraspoređene stavke pasive umanjene za neraspoređene stavke aktive.

Konsolidirani pregled banaka Bosne i Hercegovine

61. Konsolidirani pregled banaka u Bosni i Hercegovini (depozitarnih institucija) nastaje konsolidacijom međubankarskih obveza i potraživanja i predstavlja aktivu i pasivu banaka, klasificiranu po sektorima. Aktiva i pasiva svakog sektora se klasificira po standardnoj definiciji financijskih instrumenata. Vrednovanje instrumenta uključuje obračunatu kamatu, ako je moguće istu izračunati.

Aktiva

62. Aktiva obuhvata slijedeće glavne kategorije: stranu aktivu, račune rezervi banaka, potraživanja od središnje banke, potraživanja od vlade, potraživanja od ostalih domaćih sektora (nefinancijskih javnih institucija i privatnih institucija, OFI-ja i ostalih rezidentnih sektora), kako slijedi:

a) strana aktiva se odnosi na potraživanja depozitarnih institucija od nerezidenata, po osnovi deviza u trezorima, depozita kod nerezidenata u stranoj valuti, kredita datih nerezidentima, potraživanja od nerezidenata po osnovi vrijednosnica u stranoj valuti i ostalih potraživanja u stranoj valuti;

b) rezerve se odnose na račune rezervi koje banke drže kod Centralne banke u domaćoj valuti i gotovinu u trezorima;

c) potraživanja od sektora vlade obuhvataju potraživanja po osnovi kredita institucijama vlade, vrijednosnica izdatih od sektora vlade i ostalih potraživanja sektora od svih razina sektora vlade: središnje vlade (institucije Bosne i Hercegovine, vlade entiteta, entitetskih fondova socijalne sigurnosti i Brčko Distrikta BiH) i nesredišnje vlade (vlada kantona i općina);

d) potraživanja od ostalih domaćih sektora obuhvataju potraživanja po osnovi kredita od nefinancijskih javnih poduzeća, nefinancijskih privatnih poduzeća i udruga i OFI-ja i ostalih domaćih sektora koja uključuju stanovništvo i neprofitne institucije i ostale. Pored potraživanja po osnovi kredita, u ova potraživanja se uključuju i potraživanja po osnovi držanja vrijednosnica navedenih sektora, potraživanja po osnovi avansa i garancija datim ovim sektorima, te ostalih dospjelih potraživanja.

Pasiva

63. Na strani pasive Konsolidirane bilance banaka osnovne stavke su strana pasiva, depoziti klasificirani po tipu i likvidnosti (uključeni u standardnu definiciju novčane mase), vladini depoziti, krediti od domaćih rezidentnih sektora, računi kapitala i ostala neklasificirana pasiva, kako slijedi:

a) strana pasiva se odnosi na obveze banaka prema nerezidentima i uključuje stranu pasivu na osnovi prenosivih i ostalih depozita nerezidenata, kredite od nerezidenata, vrijednosnice nerezidenata, trgovinske kredite i avanse nerezidenata i ostale račune dugovanja;

b) u Konsolidiranom pregledu banaka depoziti središnje vlade se evidentiraju odvojeno, s tim da se ovi depoziti isključuju iz definicije novčane mase;

c) depoziti se dijele na prenosive i ostale depozite u domaćoj i stranoj valuti i obuhvataju depozite lokalne vlade, nefinancijskih javnih poduzeća, privatnih poduzeća, nebankarskih financijskih institucija i ostalih rezidentnih sektora;

d) dionice i drugi kapital uključuju fondove vlasničkih doprinosa na osnovi vlasnika banaka, zadržane zarade, rezultat tekuće godine, opće i posebne rezerve kao i valutna prilagođavanja;

e) ostale stavke (neto) su nelocirane (neraspoređene) stavke pasive, umanjene za nelocirane (neraspoređene) stavke aktive, koje također uključuju i ograničene depozite.

Monetarni pregled ili konsolidirani pregled depozitarnih institucija

64. Ovaj pregled prezentira konsolidiranu aktivu i pasivu svih institucionalnih sektora uključenih u sektor depozitarnih institucija - Centralne banke i banaka. Monetarni pregled je pogodan za analize tijekova bankarskog sektora jer predstavlja konsolidiranu bilancu bankarskog sustava.

65. Glavne komponente Monetarnog pregleda jesu neto strana aktiva, domaći krediti, novac, depoziti po ročnosti, računi kapitala i ostale stavke neto, kako slijedi:

a) Neto strana aktiva, koja predstavlja razliku između zbroja stranih aktiva Centralne banke - monetarne vlasti i banaka u Bosni i Hercegovini i zbroja stranih pasiva Centralne banke - monetarne vlasti i banaka u Bosni i Hercegovini,

b) Domaći krediti predstavljaju potraživanja banaka od svih domaćih sektora, s tim da su potraživanja od središnje vlade iskazana u neto iznosu, tj. umanjena za depozite središnje vlade kod Centralne banke i kod banaka u Bosni i Hercegovini,

- c) Novčanu masu M2 čine monetarni agregati: novac, M1 i kvazi-novac, QM:
- Novac, M1, čini gotovina izvan banaka i prenosivi depoziti u domaćoj valuti svih domaćih sektora, osim depozita središnje vlade i depozita banaka;
 - Kvazi-novac, QM, obuhvata ostale depozite u domaćoj valuti, prenosive i ostale depozite u stranoj valuti svih domaćih sektora, osim depozita središnje vlade i depozita banaka,

d) Ostalu pasivu čine obveznice, krediti, dionice i drugi kapital i ostale stavke (neto). Ostale stavke (neto) jesu nelocirane (neraspoređene) stavke pasive umanjene za nelocirane (neraspoređene) stavke aktive. U ostale stavke (neto) također su uključeni i ograničeni depoziti, protustavke fondova i vladini fondovi za kreditiranje.

Diseminacija podataka

66. Podaci monetarne statistike Centralne banke proizvedeni su na osnovi nove metodologije MMF-a za monetarnu statistiku i objavljuju se u „International Financial statistics - IFS“, mjesečno.

Internet stranica Centralne banke

67. Na internet stranici Centralne banke objavljuju se:

- 1SR - Bilanca stanja Centralne banke, mjesečno,
- 2SR - Bilanca stanja banaka Bosne i Hercegovine, mjesečno, i
- 4SR - Bilanca stanja OFI-ja Bosne i Hercegovine, polugodišnje.

68. Pored konsolidiranih pregleda, na internet stranici Centralne banke objavljuju se:

- set pratećih tablica o monetarnom sektoru Bosne i Hercegovine na mjesečnoj osnovi, o monetarnim agregatima, kreditima, depozitima po ročnoj, valutnoj i sektorskoj strukturi,
- SRF za dostavljanje podataka - 1SR, 2SR (2SR prošireni) i 4SR.
- arhiva podataka monetarnog sektora.

69. Podaci se objavljuju u skladu s Kalendarom objavljivanja podataka finansijskog sektora Bosne i Hercegovine, 4-5 tjedana po isteku izvještajnog mjeseca za monetarni sektor.

70. Mjesečni podaci su dostupni korisnicima kroz tromjesečne biltene i godišnja izvješća i mjesečne informacije za Centralnu banku, koji se objavljuju na internet stranici Centralne banke.

71. Ova uputa stupa na snagu danom donošenja.

GUVERNER
dr Kemal Kozarić